

mei '59

„SUNRISE” ARTIKELENREEKS

(voor leden en belangstellenden)

Uitgave: Theosophical University Press, Pasadena, Calif.

Voor Nederland:

J. P. Brakel, Ananasstraat 98, Den Haag

De inhoud van dit blad bestaat uit vertaalde artikelen uit het tijdschrift „SUNRISE” dat uitgegeven wordt door de Theosophical University Press, Pasadena, Californië. Belangstellenden die deze vertalingen regelmatig wensen te ontvangen kunnen zich abonneren door storting van f 3.— op Postrekening 395300 t.n.v. J. P. Brakel, Anasstraat 98, Den Haag. Per jaar verschijnen ongeveer 10 nummers. Zij die zich voor het tijdschrift „SUNRISE” zelf interesseren kunnen een proefnummer aanvragen bij bovengenoemd adres.

S U N R I S E
-artikelenreeks.-

No.11

Mei 1959.

INHOUD:

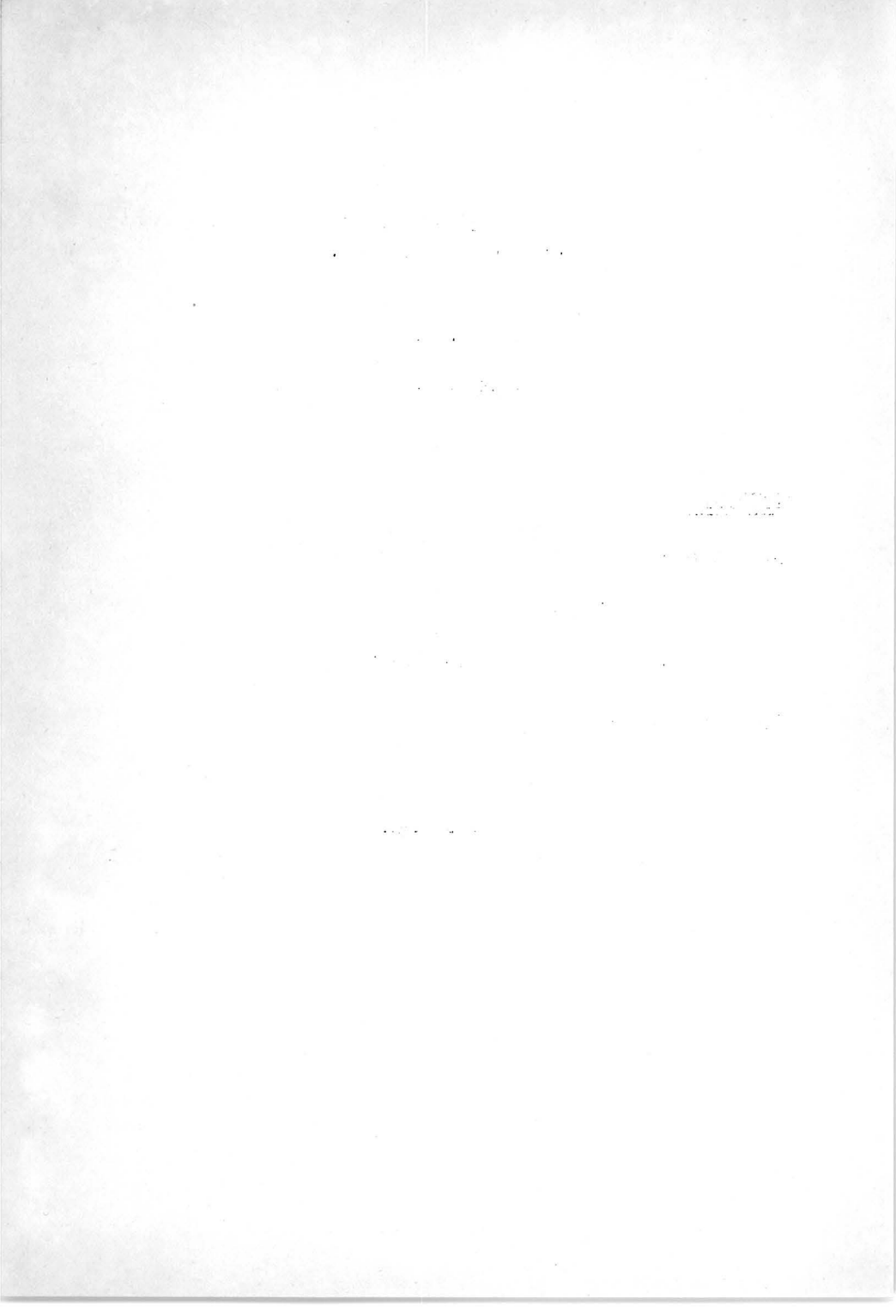
Rondetafel

Het Oude Druïdisme

De Geest van het Protestantisme

Wat is stof?

-o-o-o-

RONDETAfel

Notities van een discussie
over de Bhagavad Gītā.

DE BEPERKTHEID VAN DE LETTERLIJKE BETEKENIS.

Voorzitter: Dick, zou jij vanavond willen beginnen waar we zijn opgehouden, op bladzijde 16 van Hoofdstuk II? U zult zich herinneren, dat Krishna er bij Arjuna op had aangedrongen gelijkmoedig te blijven bij overwinning en nederlaag en vastberaden op te staan en zich "tot de strijd voor te bereiden."

Dick: Dan verklaart Krishna aan Arjuna dat alles wat hij hem tot dusver heeft gezegd "volgens de Sāṅkhya" is, maar dat hij hem nu het praktische pad van toewijding zal tonen:

" doordrongen van deze leer, zult gij voor altijd de boeien van karma verbreken en U boven hen verheffen. Volgens deze leer van Yoga gaat geen poging verloren, nooit zijn er kwade gevolgen aan verbonden, terwijl zelfs hij, die naar slechts in geringe mate beoefent, daardoor behoeft wordt voor groot gevaar. "

In de volgende alinea spreekt Krishna weer over hen, die zich hechten aan de letter van de wet, "de dwazen die zich verheugen in de woorden van de Veda's", die de voorkeur geven aan "voorbijgaande hemelse genietingen" en "bloemrijke taal, die beloningen in toekomstige levens

belooft" en zo voort en hij voegt er aan toe dat zij, die rijkdom en macht begeren "geen vastheid van ziel" bezitten.

Voorzitter: Mag ik hier even in de rede vallen om een korte toelichting te geven op de door Krishna gebruikte woorden Sāṅkhya en Yoga en te voorkomen, dat we bij de aanvang al een verkeerde indruk zouden krijgen. Volgens Radhakrishnan, van wiens uitstekende vertaling van de Gītā wij naast die van Judge gebruik maken, wordt hier niet gezinspeeld op de Sāṅkhya of Yoga filosofische scholen, zoals die thans in India bekend zijn, daar die nog in het stadium van oprichting waren, toen de filosofie van de Gītā werd opgetekend.

In dit speciale vers slaat Krishna de grondtoon aan voor zijn gehele onderhoud, door Arjuna er op te wijzen dat, wat hij hem tot dusver heeft geleerd, de "yoga van kennis" is, dat wil zeggen de metafysische en intellectuele leer of Sāṅkhya-yoga, waaraan Hoofdstuk II zijn naam ontleent. Nu echter, zal hij hem de praktische weg van toewijding of buddhi-yoga tonen - het pad van toewijding of yoga dat leidt tot "eenheid" met het goddelijk zelf of Ātma, door de ontwikkeling van de intuïtie en de hogere mentale vermogens. Eenvoudig gezegd voert Krishna Arjuna weg van alle intellectuele speculatie en brengt hij hem tot de praktische toepassing van de filosofie, opdat zijn zoeken naar de Werkelijkheid of Eenwording een levende ervaring moge worden.

We moeten echter niet vergeten dat, al verwijst de Gītā mogelijk naar één of ander stelsel van denken, hij niet het ene boven het andere plaatst, maar dat hij er steeds op uit is alle stromen van geestelijke kennis te verenigen en te verlichten, opdat de nooit veranderende waarden zullen domineren boven de ritualistische tradities, die er de

lokale achtergrond van vormen.

Ongelukkigerwijs heeft het woord yoga een slechte bijbetekenis onder de Westerse volkeren en terecht, omdat het de zeer lage vormen van Hatha-Yoga praktijken zijn, die door rondtrekkende yogis aan een lichtgelovig publiek worden voorgezet. Terwijl Hatha-yoga - letterlijk "geforceerde" yoga - in zijn meer subtielere vormen eenmaal in het Oosten aan zijn doel kan hebben beantwoord onder zeer speciale voorwaarden, kan het thans, vooral in het Westen, wanneer men daarin volhardt, tot ernstige onevenwichtigheid van morele zowel als fysieke aard leiden. En waarom zeg ik dit? Hoofdzakelijk omdat het de neiging heeft door het beheersen en regelen van de levens adems of prānas de psychische centra tot voortijdige activiteit te "forceren".

Ware yoga, zoals die in de oudheid werd verstaan, heeft niets te maken met dergelijke uiterlijke methoden van training, maar legt de nadruk op de ontwikkeling van de hogere krachten van de ziel, wier verheffende invloed de psychische en fysieke krachten op natuurlijke wijze tot ontwikkeling doet komen. Nauwkeuriger gezegd, streeft de hoogste yoga-discipline er naar alle elementen van het menselijk wezen de geest, het hart, de aspiratie en de wil, te verenigen met het Goddelijk centrum binnen in ons. Van deze soort yoga zou geen schoner voorbeeld gegeven kunnen worden dan de Gītā, daar zijn filosofie geheel en al gegrond is op praktische wijsheid. Het is kentekenend, dat het laatste vers van elk hoofdstuk aangeeft, dat de Bhagavad-Gītā een Upanishad is, een samenspraak tussen Krishna en Arjuna, een "Boek van Yoga van de Wijsheid van Brahman" (brahma-vidya); en zo ontwikkelt elk van de achttien hoofdstukken één van de talrijke fasen van deze yoga-wijsheid, waardoor alle

mensen, van welk geloof zij ook mogen zijn, de "vereniging" met het Allerhoogste kunnen vinden: "welk pad zij ook volgen, dat pad is het mijne" (hoofdstuk IV).

Ik hoop, dat U mij deze onderbreking niet kwalijk neemt, maar het leek mij nodig ons begrip van wat ware yoga is te verhelderen, gezien de vele onjuiste uitleggingen en afdwalingen, die de oorspronkelijke betekenis er van zo goed als hebben verduisterd. Heeft iemand misschien nog commentaar of een vraag voor wij met lezen verder gaan? Ja, Tom.

Tom: Eén zin viel mij op, namelijk waar Krishna zegt dat, wanneer men zelfs maar in geringe mate dit praktische pad van toewijding volgt, een mens voor grote gevaren wordt behoed. Nu begrijp ik natuurlijk wel, dat dit kan slaan op risico's of gevaren van wereldse of stoffelijke aard; maar wanneer we het meer direct op onszelf toepassen, vraag ik mij af, of het grootste van alle gevaren misschien niet is, dat we het spoor bijster raken, dat we de aanraking met ons innerlijk zelf verliezen en dat we misschien het ware doel helemaal de rug toekeren.

Frank: Ja, ik was blij dat Krishna zei, dat het zelfs "in geringe mate" beoefenen een bescherming vormt, omdat we allen nog zo'n lange weg van zelf-overwinning voor ons hebben. Ik vond het ook bemoedigend toen er gezegd werd dat zelfs wanneer er fouten worden gemaakt, maar het motief zuiver is, er "geen kwade gevolgen" zijn, omdat er "geen poging verloren gaat." Tussen twee haakjes, ik sloeg de oorspronkelijke tekst er op na en vond voor de uitdrukking het "beoefenen" (van yoga) onze oude vriend dharma en verder dat het woord "gevaar" even goed kan worden vertaald met "vrees, angst, of bezorgdheid." Dit maakte

het beeld voor mij af omdat ik zelf geloof, dat vrees en twijfel aan zichzelf één van de grootste struikelblokken voor vooruitgang vormen.

Voorzitter: Je hebt gelijk en zoals we allemaal weten betekent dharma niet alleen plicht, maar ook wet, pad en ook religie. We kunnen die passage dus als volgt lezen: "zelfs een begin maken met het volgen van zijn dharma - of waarachtige plicht of weg - is een bescherming tegen vrees en wantrouwen." Zodra er oprechte toewijding is aan de hoogste wet van zijn wezen, is er die bescherming - een bescherming die het gevolg is van het zo goed mogelijk trachten het innerlijk leven van de ziel te leven, in plaats van het uiterlijke.

Maar er zit aan die woorden meer vast dan eerst wel schijnt; waarom anders zou diezelfde gedachte in zo veel oude geschriften worden aangetroffen: dat wanneer men de heilige verzen alleen al leest, men de "hemel" zal bereiken of verlicht zal worden. Het is duidelijk dat zelfs het duizendmaal lezen van een geschrift een mens nooit geestelijker zal maken; er is echter veel voor te zeggen zich bewust onder de invloed van edele gedachten te brengen. Het kan zijn, dat het contact alleen met de stroom van de waarheid een krachtgevende invloed op de ziel uitoefent, alsof iets van het wezen er van achterblijft in de geest en het hart van hem, die ook de eenvoudigste plichten tegemoet treedt in de geest van ware toewijding, hoe gering die ook moge zijn.

Ernest: Wilt U daarmee zeggen, dat de daad van toewijding op zichzelf een soort waarborg is? Laat ik het anders zeggen: als men onzelfzuchtig de zaak van de waarheid is toegedaan, geeft dat dan de zekerheid dat men een maal alle moeilijkheden te boven zal komen?

Voorzitter: Uitstekend, Ernest, ik zou het zo goed nooit hebben kunnen zeggen.

Louise: Ik moest denken aan de uitspraak van Krishna dat, wanneer we volledig opgingen in dit pad van toewijding, wij "voor altijd de boeien van karma zullen verbreken." Ik geloof dat dat gemakkelijk verkeerd kan worden uitgelegd, want ik zie niet in hoe we ooit los van karma zullen komen. Ik veronderstel dat het betekent dat, wanneer we ons voldoende louteren door het volgen van het hogere pad, we beter in staat zijn de gevolgen uit ons verleden het hoofd te bieden. Ik zou graag zien, dat dit nog even werd besproken.

Voorzitter: Dit is een heel belangrijke kant van de zaak, vooral omdat karma en ook reïncarnatie in het Oosten eeuwenlang zeer ten onrechte zijn opgevat als te betekenen, dat men zich eenvoudig maar moet neerleggen bij de omstandigheden, waarin men zich bevindt, "omdat het ons karma is", ons lot, door ons verleden bepaald. Maar dat is een volkomen negatieve benadering, die in de Gītā niet de minste steun vindt. Zoals we hebben gezien is de gehele psychologie van Krishna er op gericht om Arjuna op te wekken het leven, zoals het is zonder compromis, als een man tegemoet te treden. De term "boeien van karma" wordt in Hindoese en Buddhistische literatuur vaak gebruikt en duidt op het onveranderlijke karakter van de rechtvaardige natuurwetten: hoe een mens nu denkt en handelt zal een bindende invloed op zijn toekomst hebben. Maar wat Krishna hier, althans ten dele wil aantonen is, dat de Ziel niet voor altijd door vroegere fouten gekluisterd behoeft te blijven, want hij kan elk karma dat hij heeft, op scheppende wijze tegemoet treden. Dat betekent niet, dat wij de ge-

volgen van ook zelfs de kleinste oorzaken kunnen ontlopen, want als dat mogelijk was, zou het heelal inéén storten, omdat er dan geen wetmatigheid, rechtvaardigheid of harmonie in het goddelijk patroon zou zijn.

Ben: Zou het ook niet kunnen betekenen dat, hoe hoog ontwikkeld iemand ook mag zijn, karma zijn loop zal hebben, maar dat, als wij het leven ten volle aanvaarden zoals het is en meewerken, we in feite uitstijgen boven de boeien van karma, omdat we er niet langer door worden belemmerd.

Ned: Als we in staat waren volkomen gelijkmoedig te worden, zou dat dan de boeien van karma te niet doen?

Voorzitter: We moeten wel voorzichtig zijn met onze woorden. We kunnen nooit een oorzaak te niet doen in de zin van uitwissen, tenzij wij volledig het gevolg er van hebben aanvaard en er mee hebben afgedaan. Maar, zoals Ben zei, wanneer we in al onze omstandigheden op positieve wijze te werk gaan en al onze plichten met "maar iets" van de ware toewijding vervullen, kunnen we het belemmerende en omlaagdrukkende effect van vroegere fouten te niet doen en in dat opzicht "verbreken we de boeien van karma" inderdaad.

Maar er zit hieraan ook nog een andere kant, die we niet over het hoofd mogen zien. Ik denk dat de meesten van ons bekend zijn met de Oosterse gedachte, dat men moet proberen vrij te komen van het "rad des levens", te ontsnappen aan de eindeloze kringloop van geboorte en wedergeboorte, om het Nirvana te bereiken. Maar dat is een grove en misleidende verdraaiing van een prachtige gedachte. Er zijn altijd pioniers, "voorlopers" van het ras, die door hun volkomen toewijding aan de waarheid in staat zijn hun evolutie

in zulk een mate te versnellen, dat zij met ras-
se schreden het punt bereiken, waarop wederge-
boorte op aarde voor hen niet langer nodig is, om-
dat zij door alle "examens" zijn heen gekomen en
alle lessen hebben geleerd, die het leven biedt.
Zij hebben inderdaad de "boeien van karma ver-
broken" - maar van aards karma, niet van het
universele of goddelijke karma - en staan nu
voor de keus "bevrijde zielen" of Jīvanmuktas
te worden of om de zegeningen en de vrijheid
van Moksha of Nirvāna te weigeren en terug te
keren naar de grote "verweesde mensheid", zoals
de Avatāras en Buddhas doen, opdat de Arjunas
overal ter wereld op hun pad kunnen worden bij-
gestaan.

Tom: Dat is geweldig en het sluit precies aan
op die beroemde uitspraak van Krishna, dat hij
van eeuw tot eeuw incarneert wanneer de deugd
in verval geraakt, der boosheid tot verderf en
ter bescherming van het eeuwig recht.

Robert: Ik wou nog even terugkomen op een
eerder uitgesproken gedachte. Ik heb het altijd
vreemd gevonden, dat de woorden zelf van de oude
geschriften als heilig moeten worden beschouwd.
Maar ik begin nu in te zien, dat de reden waarom
boeken zoals de Bhagavad-Gītā of het Nieuwe
Testament, het Egyptische Dodenboek en andere
godsdienstige geschriften bewaard zijn gebleven
is, dat zij een geestelijk element bevatten.

Voorzitter: Precies, want het zijn niet de
woorden op zichzelf, maar het is de geestelijke
kwaliteit of het geestelijk element, dat hen
deed ontstaan en dat hen door de eeuwen levend
heeft gehouden. Men zal stellig nooit de ver-
lichting deelachtig worden door het opzeggen van
mantrams of spreuken, of hele bladzijden uit

één of ander geschrift. Aan de andere kant moet men niet te gering denken over deze aloude tradities omdat men, als men de sleutel bezit, achter de woorden en de beeldspraak onveranderlijk de zuiverheid van die archaische gedachten zal aantreffen, die de vroege mensheid werden ingeprent door de "goden die onder de mensen wandelden". Dat is het wonder van de Gītā en elk ander werk, dat door de goddelijke wijsheid is aangeraakt: des te meer men ze leest, des te nieuwer worden ze omdat een nieuwe gedachte, een dieper inzicht of een grotere visie ons deel wordt.

Martha: Dat is misschien ook de reden waarom Krishna herhaaldelijk hen, die de letter van de wet volgen, de "dwazen die zich verheugen in de woorden van de Veda's" en die "beloningen in toekomstige levens" verwachten, aan de kaak stelt. In dit ene hoofdstuk wijst hij daar driemaal op, waaruit blijkt, dat zelfs de mensen toen al waren begonnen de geest van de leringen vast te leggen met ketenen, bestaande uit alleen maar woorden.

Voorzitter: Goed gezegd Martha, en het is op zijn plaats al dergelijke verwijzingen met elkaar in verband te brengen. Nadat, bijvoorbeeld, Arjuna de redenen heeft vermeld waarom hij de strijd niet wil aanvaarden, zegt Krishna hem dat, hoewel zijn argumenten ogenschijnlijk juist zijn, hij toch door de "letter van de wet" in verwarring is gebracht, dat wil zeggen door de heilige waarheden letterlijk op te vatten. Wat doet Krishna dan? Geleidelijk voert hij hem langs andere paden van denken, door hem eerst de algemene filosofische leer van de Sankhya-yoga of yoga door kennis te geven om dan rechtstreeks te komen tot het praktische pad van

toewijding of buddhi-yoga, waar de intuïtie en de geestelijke energieën tot daadwerkelijke uitdrukking in zijn leven kunnen komen.

Robert: Dit geeft ook een geweldig inzicht in het mededogen dat Krishna vervulde: zoals U zegt, leidt hij Arjuna van waar hij staat naar waar hij moet zijn, van een negatief in opstand komen tegen zijn omstandigheden naar het veilige pad van zijn eigen dharma.

Voorzitter: Zonder dat we dat beseffen zijn wij er toe gekomen de hele levensstrijd te bezien vanaf de bergtop van ons bewustzijn en het praktische pad van toewijding te zien als de waarachtige basis van waaruit elke handeling moet worden verricht. Misschien kunnen we nu beter met lezen doorgaan:

" De Veda's handelen over de drie eigenschappen. Wees vrij van deze eigenschappen, O Arjuna, vrij van de paren van tegenstellingen, standvastig in Sattwa, vrij van wereldse bezorgdheid en het verlangen tegenwoordige bezittingen te behouden, geheel opgaand in het Zelf. Zoveel nut er is in een bron, die zich vrij naar alle zijden uitstrekt, zoveel nut is er in al de ceremoniën der Veda's voor een Brahmaan, die één geworden is met de waarheid. Laat de beweegreden voor de handeling liggen in de handeling zelve en niet in de vrucht. Laat de hoop op beloning U niet tot handelen aandrijven en breng ook Uw leven niet in niet-handelen door. Vervul standvastig in Yoga Uw plicht, O Dhananjaya, geef alle begeerten op en wees gelijkmoedig in welslagen en mislukking. Gelijkmoedigheid wordt Yoga genoemd."

Hazel: Kan iemand toelichten wat de drie

eigenschappen zijn waarvan wij onszelf zouden moeten bevrijden? En ook hoe wij vrij kunnen worden van de paren van tegenstellingen, die zo'n integraal deel van de Natuur vormen? Dat vind ik erg moeilijk te begrijpen.

Voorzitter: De drie "eigenschappen" zijn de drie gunas: sattva, rajas en tamas genaamd. Zeer algemeen omschreven stelt sattva de geestelijke en intelligente eigenschappen in de mens voor; rajas de drijvende en emotionele energieën die de begeerte in werking stellen, hartstocht en de vele dingen, die uit deze waarlijk tweevoudige eigenschap voortkomen; terwijl tamas in zich de elementen van traagheid, negativiteit en onverschilligheid bevat. Deze gunas of eigenschappen zijn niet beperkt tot de menselijke constitutie, maar doorstromen het wezen van het universele zijn, zodat er een voortdurende uitwisseling gaande is tussen de mens en de hem omringende Natuur. Dit is een zeer algemene beschrijving, maar daar de verschillende bijzonderheden en functies van deze drie eigenschappen een groot deel uitmaken van de volgende hoofdstukken, kunnen we een verdere bespreking tot later uitstellen.

Blijft over de vraag: hoe we ons van deze eigenschappen kunnen bevrijden en hoe we, terwijl we in lichamen van vlees zijn geïncarneerd, ons kunnen vrij maken van de "paren van tegenstellingen" die, met de eigenschappen zulk een vitaal deel van het heelal uitmaken? Kan iemand daarop iets zeggen?

Mabel: Krishna geeft ons ook de raad, dat we ons moeten bevrijden van "wereldse bezorgdheid en het verlangen tegenwoordige bezittingen te behouden." Het komt mij voor dat hier het onmogelijke wordt verlangd omdat, levende op deze

aarde, dat allemaal een natuurlijk en onvermijdelijk deel van ons aardse bestaan schijnt te vormen.

Ben: Ik geloof, dat we hier een fijn onderscheid moeten maken. Wanneer we onze persoonlijke wil laten meespreken bij het aanpakken van onze problemen, kunnen we heel gemakkelijk bevreesd en teleurgesteld worden, maar wanneer we meer vertrouwen konden hebben, zouden wij het de goddelijke wil mogelijk maken een woordje mee te spreken. Ik bedoel het zo: in deze kwestie over wereldse vrees en zorg over bezittingen, moeten we naar mijn mening proberen volkomen met de goddelijke wil te werken en ons daaraan als een ideaal vast te houden. En wanneer we daar naar streven, kunnen we volgens mij al het andere vergeten, dat wil zeggen, hoe U of ik er persoonlijk bij betrokken zijn enz. En ik bedoel ook niet, dat we ons moeten onttrekken aan onze verantwoordelijkheden met al hun zorgen, want stellig wil niemand zich in een bos terugtrekken om kluizenaar te worden.

Voorzitter: Heel juist en als er één ding in de Gītā de klemtoon krijgt is het, dat we de plicht moeten doen die voor ons ligt. Wanneer we onze "eigen natuurlijke plicht", onze swadharma kunnen vervullen, zoals we al eerder besproken hebben met alles wat dat inhoudt, behoeven we ons niet druk te maken over "wereldse zorgen of bezittingen". Op zichzelf zijn ze onschadelijk, maar wanneer ze de baas gaan spelen over onze geest en gevoelens, dan brengen zij de ziel schade toe.

Wat Krishna telkens weer doet is het bewustzijn van Arjuna bevrijden van alle kleinzielige bezorgdheid over zichzelf en het te verheffen tot het ruime vrije gebied van de geest. Hij vraagt

hem niet zijn plicht te verzaken; integendeel, om die te vervullen met de volle toewijding waarover hij beschikt. Ook verwacht hij niet, dat Arjuna deze gelijkmoedigheid van de Wijze in één leven bereikt. Wel hoopt hij echter dat hij de ogen zal opheffen "naar de bergen" opdat hij, wanneer hij eenmaal het licht van Sattva of de Waarheid heeft aanschouwd, nooit meer tevreden zal zijn in de valleien van traagheid en onwetendheid.

Alle grote leraren hebben hetzelfde patroon van onderricht gevolgd. De Bergrede is niet bedoeld voor de zwakken van geest; het vereist een sterke ziel om te trachten volgens zijn opdracht te leven. Maar de visie is gegeven en het wordt aan ieder persoonlijk overgelaten die visie altijd voor ogen te houden, hoe vaak men ook moge struikelen.

Henk: Dat is prachtig; en mag ik nu een vraag stellen waar ik al jaren mee heb gezeten? Het gaat over de "bron die zich vrij naar alle zijden uitstrekt". Ik begrijp niet wat Krishna met die uitspraak bedoelt en ik zou graag willen horen wat U of de anderen daarover te zeggen hebben.

Voorzitter: Je staat daarin niet alleen, Henk. Die vraag is mij een aantal keren gesteld door bestudeerders van de Gītā in verschillende landen, misschien in hoofdzaak omdat de Engelse vertaling tamelijk verwarrend is. We moeten niet vergeten dat het Sanskriet een rijke en compacte taal is en soms is er voor enkele woorden of combinaties van woorden, een hele zin of meerdere zinnen in het Engels of in andere Europese talen nodig om zelfs bij benadering de juiste betekenis weer te geven. Judge heeft zich nooit voor een Sanskriet geleerde uitgegeven, zomin als ikzelf, maar hij begreep de diepe betekenis

van de aloude Hindoese gedachte; en al moet ik toegeven dat zijn vertaling hier duister is, is hij niet verkeerd. Laat mij nu de vertaling voorlezen van Radhakrishnan, die niet veel duidelijker is dan die van Judge, maar daar hij andere woorden gebruikt kan dat toch wat helpen: " Zoveel nut er is in een vijver op een plaats overal door water overstroomd, zoveel nut is er in alle Vedas voor de Brahmaan die begrijpt."

Frank: Met andere woorden, als je de kans hebt in de oceaan te zwemmen, geef je niets meer om een zwembad en wanneer dus de Brahmaan de waarheid begrijpt, heeft hij de Vedische ritens niet meer nodig.

Voorzitter: Zo is het precies. Iemand die de oceaan van waarheid eindeloos voor zich ziet uitgestrekt, zal nooit meer tevreden zijn met de "bron" of "vijver" van formele ritens, zelfs al kan hij daarin de universele waarheid onderscheiden. Hij geeft de voorkeur aan de "bron die zich naar alle zijden uitstrekt" overstroomd door de wateren van kennis, boven de beperkingen van welke vorm, de Vedas inbegrepen, ook waarin de waarheid tot uitdrukking is gebracht. Maakt dat de zaak wat begrijpelijker?

Henk: Ik ben U zeer dankbaar. Het is voor het eerst dat ik het begrijp en ik moet zeggen, dat het achteraf helemaal niet zo moeilijk is.

Martha: Ik dacht dat het zich hechten aan Vedische tradities en oude leerstellingen of geloven verband zou kunnen houden met de waarschuwing alle begeerte naar bezittingen op te geven. Eén van de meest subtiele "bezittingen" schijnt wel het verlangen je vast te klampen aan dat beetje waarheid, dat wij bezitten en

vreugde te scheppen in louter filosofische twist-gesprekken, daarbij vergetende, dat zulke intellectuele "bezittingen" de verruiming van de ziel kunnen belemmeren.

Voorzitter: Zo is het en we moeten voortdurend op onze hoede zijn, opdat we niet gehypnotiseerd worden door woorden en zinnen, waarvan we zijn gaan houden omdat we ze zo vaak hebben gelezen. We zijn geneigd onder de bekoring te komen van het voertuig in plaats dat we onze geest en ons bewustzijn vrij en open houden voor de eeuwig in beweging zijnde stroom van waarheid.

"Laat de beweegreden voor de handeling liggen in de handeling zelve en niet in de vrucht" - we zijn nu gekomen tot één van de meest vruchtbare thema's van de Gītā, maar onze tijd is om en we zullen daarom op onze volgende bijeenkomst daarmee beginnen.

vertaald uit:
Sunrise April 1959.

HET OUDE DRUIDISME.

De Druïden waren de priesters van zekere Keltische volkeren in de oudheid. Zij en hun godsdienst gingen in Gallië, in Brittannië en in Ierland aan het Christendom vooraf; hun hoofdkwartier was in Brittannië, waar de opleidingscholen voor de priesters waren gevestigd. In de literatuur van Griekenland en Rome treffen we verwijzingen naar hen aan van omstreeks 200 vóór tot 200 of 300 nà Christus.

De eerste is van een Alexandrijns Griekse schrijver, Sotion genaamd, omstreeks 200 v.Ch. Hij spreekt er over, dat men in Griekenland algemeen geloofde, dat de filosofie in de Griekse wereld afkomstig was van bepaalde vreemde volkeren: van de Brahmanen, de Magiërs van Perzië, de Egyptische priesters en de Druïden. Wat deze uitspraak bewijst is, dat de zeer beschaafde Grieken de Druïden niet beschouwden als de medicijnmannen van een wilde stam, maar als de bezitters van een hoog ontwikkelde filosofie, die in staat waren de Grieken te onderrichten. In de eeuw vóór Christus zijn andere verwijzingen gevonden naar de Druïden als leerlingen en leermeesters van een verheven filosofie. De tijd brak echter aan, waarin Rome in oorlog kwam met de volkeren, wier godsdienst het Druïdisme was. Het begon met een aanval van Caesar op en een verovering van Gallië. Zij was absoluut niet uitgelokt, maar vond haar oorzaak in Caesar's persoonlijke eerezucht en hij moet in de loop van de oorlog de dood van ongeveer drie tot vijf millioen Galliërs hebben teweeggebracht. Hoe men algemeen de Druïden ziet, hun veronderstelde mensenoffers enz., steunt op zijn verslag.

Wat Caesar nu ook was, er is geen twijfel aan,

dat hij geheel en al zonder scrupules was. Wij weten, dat hij welbewust een verkeerde voorstelling gaf van de beschaving van de Keltische volkeren, zijn vijanden, en deze te laag aansloeg. Wij weten, dat hun beschaving in sommige opzichten hoger stond dan die van de Romeinen, die hen overwonnen. Wij weten ook, dat het bij de dwalende mensheid in oorlogstijd een algemene gewoonte is over zijn vijanden onwaarheid te spreken. En Caesar deed dat in ruime mate, zoals het volgende feit bewijst: in zijn verslag van de Druïden noemt hij hen niet alleen als de priesters, maar vermeldt ook, dat het wettelijk systeem in Gallië onder hun toezicht stond, wat juist is. In deze laatste hoedanigheid zegt hij, was de strengste straf, die zij oplegden, excommunicatie: aan een misdadiger was het verboden om de godsdienstoefeningen bij te wonen. Maar dan, twee bladzijden verder, vertelt hij afschuwelijke verhalen over hoe zij enorme kooien van vlechtwerk bouwden, er misdadigers in stopten en deze verbrandden. Als nu het eerste juist was dat de ergste straf, die zij oplegden, excommunicatie was, dan kan dit laatste niet ook waar zijn. Evenmin is het in overeenstemming met wat hij verder zegt, als hij hen leerlingen en leermeesters in filosofie en wetenschap noemt, in welk verband hij, evenals iedere andere klasieke schrijver, met veel eerbied over hen spreekt.

Tot ongeveer 150 jaar na Caesar, als de Romeinse verovering van zuid Brittannië voltooid is, zien we dat heel wat Romeinse schrijvers naar de Druïden verwijzen. Zij allen praten Caesar na, als zij spreken over de mensenoffers; gedurende deze periode waren de Druïden nog steeds daadwerkelijk of potentieel de vijanden van Rome. Toen daarna Brittannië veroverd werd en de oorlog ten einde was, werd de vermeende duistere

zijde van het Druïdisme vergeten. Geen schrijver schijnt er meer iets over te weten en we zien verwijzingen, die opnieuw de Druïden op één lijn stellen met de Brahmanen, de Magiërs en de Egyptische priesters als de bezitters van een diepe wijsheid.

Ik denk niet, dat een absoluut onbevooroordeeld leerling al de aanwijzingen in de literatuur van Griekenland en Rome zou kunnen onderzoeken zonder tot de stellige conclusie te komen, dat de klassieke wereld krachtig het geloof was toegedaan, dat de Druïden filosofen waren, die een esoterische wijsheid bezaten en een diepere kennis van de geheimen van leven en dood, dan hun naasten en tijdgenoten. Dat was ongetwijfeld hun reputatie, die Caesar, ondanks al zijn pogingen, niet heeft kunnen doen wankelen. Hij probeert dat ook niet, maar aanvaardt het. Wat hij echter wel deed was, er de bewering aan toevoegen, dat zij wreed en barbaars waren, waaraan geloof werd gehecht, toen de Romeinen met de Druïden volkeren in oorlog waren. Nadat de oorlog een einde had genomen en beschaafde Romeinen de gelegenheid hadden met beschaafde Kelten te verkeren en hun denkbeelden te leren kennen, schijnt het geloof in de Druïdische barbaarsheid te zijn uitgestorven.

Natuurlijk, de Romeinen verboden de Druïdische praktijken tijdens hun bezetting van Gallië van 50 v.Chr. tot ongeveer 450 n.Chr. dus ca. 500 jaar en gedurende hun bezetting van zuid Brittannië van ongeveer 70 tot 410 n.Chr. of ongeveer 340 jaar. Maar zij gingen nooit naar Ierland, en Wales bezetten zij slechts ten dele. Niets weerhield de Britse Druïden, of om hun de moderne naam te geven, de Druïden van Wales, om hun toevlucht in Ierland te zoeken - welk land altijd wel vrij wat verkeer met Brittannië gehad moet

hebben en er was maar heel weinig, dat het Druïdisme belette om gedurende de gehele Romeinse bezetting in Wales in het geheim te blijven bestaan.

De voornaamste lering van de Druïden was volgens de klassieke schrijvers, die naar hen verwijzen, reïncarnatie. Bijna elke Latijnse schrijver, die de Druïden noemt, legt de nadruk op hun geloof in deze natuurwet. Het denkbeeld was in de Romeinse wereld bekend genoeg, omdat het één van de voornaamste leringen van Pythagoras was. Maar de manier, waarop de Kelten deze leer waren toegedaan, sloeg de Romeinen met verbazing. Voor de Romeinen was, evenals voor ons, de dood een tamelijk belangrijke gebeurtenis. Ze was het einde van het boek; je zou er over kunnen peinzen wat er daarna kwam; maar toch zou je er niet heel zeker van zijn. Maar de Kelten van die dagen voelden het heel anders. Voor hen betekende de dood niet veel meer dan het 's avonds naar bed gaan; het was helemaal geen onderbreking in de lange loop van zijn leven - op de juiste tijd zou er voor hem een nieuw lichaam geboren worden. Hij wist heel goed, dat hij hier op aarde opnieuw zou leven. Je zou zelfs geld van hem kunnen lenen, om het in het volgend leven terug te betalen, of in een toekomstig leven, zoals de schuldeiser en de schuldenaar overeenkwamen. Je kon even zeker van reïncarnatie zijn als van het opgaan van de zon morgen.

Driemaal in mijn leven nu heb ik in Wales families ontmoet, bij wie die kennis zelfs tot op de huidige dag was overgeleverd. Het waren allen vrome Christenen; maar zij wisten, dat reïncarnatie een feit was. Wie zal er dan willen beweren, dat het Druïdisme onder het Romeinse verbod uitstierf?

Spoeedig nadat de Romeinen Engeland in 410

hadden verlaten, ontstond de literatuur van Wales. Eén van de eerste dichters was Taliesin en 77 gedichten, die tot ons zijn gekomen, worden aan hem toegeschreven. Geleerden hebben over de vraag gestreden of er ooit zo iemand heeft bestaan, wanneer hij leefde, wie zijn gedichten schreef, enzovoort. Maar overeenkomstig de traditie - en de meest vooraanstaande geleerden in onze dagen geloven, dat traditie het beste historische bewijs is, al waren de geleerden van de vorige eeuw er voornamelijk op uit haar te critiseren en er hun verachting over uit te storten - volgens de traditie maakte Taliesin die gedichten in de zesde eeuw, toen Wales van de Romeinse overheersing bevrijd werd. En als er één centrale gedachte in was, dan is het die van reïncarnatie.

" Vóóordat ik de mij passende gestalte verkreeg, heb ik mij in menige vorm gehuld. Voor Alexander droeg ik een banier; ik was in Kanaän, toen Absalom werd gedood. Mijn oorspronkelijk land is het Gebied der Zomersterren. Vroeger was ik kleine Gwion - nu ben ik Taliesin. "

Zo zien we dat, toen de klassieke schrijvers met de Druïden in aanraking kwamen, zij ontdekten, dat deze in reïncarnatie geloofden als hun eerste en meest karakteristieke lering. Als we zien, hoe deze zelfde lering in Wales herleefde, zodra het Romeinse verbod was opgeheven, moeten wij wel geloven, dat de bewoners van Wales gedurende de periode van de Romeinse bezetting hun Druïdisme niet hadden vergeten en het trouw waren gebleven.

Ik ga nu spreken over iets tamelijk ontastbaars, maar binnen de rechten van een literaire kritiek. Als men de literatuur van Wales enerzijds neemt en die van Engeland, Frankrijk,

Duitsland of Italië, of enige andere moderne literatuur anderzijds, dan zal men één ding in het bijzonder opmerken. De grote literatuur heeft betrekking op het leven, zoals wij het kennen. Zij schift en onderzoekt de menselijke ervaring, ze doorvorst het menselijk denken. Haar beste deel is het werk van grote geesten, die tot iets proberen door te dringen, trachten nieuwe waarheden omtrent het leven te verkondigen en van het leven in deze wereld reiken naar het onbekende. De literatuur van Wales daarentegen, gering en onbelangrijk vergeleken met de andere die ik genoemd heb, doet niets dergelijks. Ze wordt omgeven door een sfeer van iets onmetelijks en mysterieus in het verleden, en hoe verder men daarin teruggaat, des te sterker men het ervaart. Gaat men tot de Triaden terug, tot de ridderverhalen van de Mabinogi, tot de poëzie van de zesde eeuw, dan wordt men van deze atmosfeer doortrokken. Ze ontspringt aan een groots mysterie en is vervuld van een verheven onbereikbare herinnering. Als ik zou zeggen, dat ze was vervuld van een herinnering aan een werkelijke kennis van wat het heelal bevat en van de geheimen van leven en dood, die men eens volledig had bezeten, maar die nu slechts met ingehouden adem worden genoemd of waarop slechts wordt gezinspeeld - dan geloof ik, dat dit juist het gevoel zou verklaren, dat men krijgt.

Plaatsen we dit naast datgene wat de klassieke schrijvers zeggen over de wijsheid, die de Druïden bezaten, dan geloof ik, dat we de krachtigste aanduiding van de waarheid hebben.

Matthew Arnold, één van de grootste Engelse literaire critici, voelde het sterk; hij zei, dat hij bij zijn studie van de oudste literatuur van Wales het gevoel had, alsof hij zich in een dorp van boerenhutten bevond, die uit de ruïnen van Ephesus waren opgebouwd.

Ik ga nu op iets anders over. Toen de Europese beschaving op haar diepste punt van ont-aarding en verwildering was gekomen, in wat de Duistere Eeuwen genoemd worden, straalde daar-in een licht vanuit Wales door de zegevierende Noormannen. Het was ridderlijkheid, die zich om de Arthur legende concentreerde met als kern de legende van de Heilige Graal. Men veronder-stelde, dat dit een schaal was, die het bloed van Christus bevatte. Engeland nu had zijn nationale legende van Beowulf, Frankrijk zijn Karel de Grote; maar deze legende uit Wales overvleugelde en verdreef deze beide, zodat de Engelsen Beowulf vergaten en over Arthur spraken als hun nationale held - ofschoon hij hen zijn leven lang zou hebben bestreden - en de Franses vergaten Karel de Grote en zijn Paladijnen, terwijl beide min of meer probeerden, evenals de Spanjaarden, Italianen en Duitsers, om hun leven te vormen naar de ridderlijke idealen van Arthur's hof: waarvan reinheid de belangrijkste was, die hun een visioen van de Heilige Graal zou kunnen geven.

Wat was die Heilige Graal? In de oude verhalen van Wales heet ze Pair Ceridwen en Pair Dadeni: de Ketel van Ceridwen, de Ketel der Wedergeboorte. In het Druïdisme had ze de plaats, die het kruis inneemt in het Christendom; ze was het symbool der Religie. De Religie bestond om als het ware de mens naar de Ketel van Ceridwen te leiden, die men beschouwde als een "tweede geboorte" - dadeni - inwijding, die van de neofiet een Bard maakte.

Zonder twijfel was er een Arthur, een prins uit Wales, die in 540 stierf, nadat hij enkele markante overwinningen op de Saksers had behaald, wier inval in Brittannië stellig gedurende twintig of dertig jaar vóór 540 werd opgehouden. Maar ongetwijfeld werd hij vereenzelvigd met één van

de oude Goden van het Druïdisme. Wij kennen een Gallische god, Artaios genaamd; de Egyptische god Osiris werd in het Egyptisch Ausar genoemd; hij kan dezelfde god zijn. Geleerden hebben Arthur vereenzelvigd met Hu Gadarn, Hu de Machtige, de Oppergod van het Druïdisme, die in de triaden van Wales vaak voorkomt. En in de poëzie van Wales van de vijftiende eeuw vindt men vele verwijzingen naar Hu Gadarn, hymnen te zijner ere; ook een gedicht van een Christen priesterdichter, Sion Cent, dat zegt, dat er toen twee godsdienstige invloeden in de wereld waren: een van Jezus Christus, en de ander van Hu Gadarn onder de barden van Wales. Zo zien we, dat zelfs toen, in de tijd van Jeanne d'Arc en de Rozenoorlogen en de eerste Tudor koningen van Engeland, het Druïdisme nog altijd leefde in Wales.

Er is een oud gedicht, dat de "Spoils of Annwn" (Veroveringen van Annwn) heet. De Arthur, over wie het spreekt, is de eerste Arthur - het vroegste stadium dat wij kennen in zijn metamorfose van de Leider der Goden tot de ridderlijke koning, die bij Malory en Tennyson voorkomt. Hij reist door de afgrond, hij daalt af in de onderwereld, in het geopenbaarde heelal, op zoek naar de ketel der inwijding. Ik ken geen enkel gedicht in enige taal, dat zo zeer dit gevoel van verborgen en mysterieuze grootheid tot uitdrukking brengt. Wat het betekent? Wijsheid, ervaring, wedergeboorte. Want de ketel, het heilige symbool van het Druïdisme, betekent leven, de wereld. Verheven is deze gedachte: de evolutie van de godsvonk in ieder van ons tot de volledig zelfbewuste god, door ontelbare levens, reeksen ervaringen en het telkens weer opnieuw gaan in de ketel van wedergeboorte, totdat we van mensen, barden en goden zullen worden.

Caesar werd er toe gedreven om aan te vallen en te veroveren en hij probeerde het laatste

zuivere licht van het Druïdisme te doven en zijn kracht te breken. Maar zelfs al deed hij dat en al dwong hij het ondergronds te werken, zodat het van de heersende godsdienst van Brittannië, Gallië en Ierland, een geheime eredienst werd, we zien toch, dat hij zijn kracht en invloed niet kon verminderen. In Wales leefde het voort; en terwijl de Noormannen Wales meter na meter veroverden, verspreidde zijn geestelijke en nog altijd verheffende invloed, zij het op vreemde wijze gemetamorfoseerd, in het Christelijk Europa een licht, dat de volkeren daar met de nobele idealen van ridderlijkheid en het visioen van de Heilige Graal bezielde.

-Kenneth Morris

vertaald uit:
Sunrise December 1958.

DE GEEST VAN HET PROTESTANTISME.

Het was aan de avond van Allerheiligen van het jaar 1517, dat er een bom boven West-Europa barstte. Die avond plakte Maarten Luther zijn "95 stellingen" aan de deur van de kapel van de Universiteit van Wittenberg, Duitsland, waar hij als jong docent werkzaam was. Deze jonge monnik had er geen idee van dat hij met het aanplakken van deze artikelen iets revolutionairs deed. Hij verlangde niet met de kerk te "breken." Het waren niet anders dan 95 punten van het Katholieke geloof en van de kerkorde, waaromtrent hij in twijfel verkeerde en waarover hij een vriendschappelijke discussie door de studenten en de faculteit verlangde ten einde tot klaarheid in zijn eigen denken te komen. Maar het opzien dat deze daad van scepticisme teweegbracht was de grote explosie, die nu bekend is als de Protestantse Reformatie. Zoals Erasmus aantoonde, was het meer dan een reformatie, was het een revolutie. Zij hervormde de Katholieke Kerk niet, maar kwam er tegen in opstand, brak haar in stukken, waarbij half Europa werd meegesleept.

Wat was het toneel, dat de jonge Maarten Luther op die avond van Allerheiligen in West-Europa zag? Hij zag één machtige Kerk, die het gehele godsdienstige leven van de Westkust van Ierland en de bevroren top van Noorwegen tot aan de rand van Rusland en de zonnige Middellandse Zee beheerste. Een machtige instelling, die over "de sleutels van hemel en hel beschikte", voor allen hetzelfde geloof bepaalde en aan iedere geloofsuitdrukking anders dan de hare het bestaan ontzegde. Het grote doel van de Roomse kerk was de mensen veiligheid te geven. Door de ervaring van eeuwen en aan de hand van

beraadslagingen van Kerk Concilies had de Kerk een stelsel van sacramenten en boetedoeningen bedacht, dat de mensen een veilige doortocht door deze wereld en naar de volgende verzekerde. Het behoedde hen voor het gevaar van eigen onderzoek en beschouwingen over godsdienstige waarheden en gaf te kennen, dat de enige manier waarop iemand volkomen gemeenschap met God verkrijgen kon was door bemiddeling van de priesters.

Dit alles werd door Luther ontkend. Hij schreef een aantal pamfletten, die de wachtwoorden van de Reformatie verschaften nl. "de vrijheid van de Christen "om op zijn eigen manier te belijden, te bidden en te denken; "de Christen is heer over alles en aan niemand onderworpen, niettemin is de Christen de dienaar van allen en aan allen onderworpen." Daarmee wierp hij tegelijk de aanspraak van de kerk over boord om in gewetenszaken van persoonlijke aard voor te schrijven wat men moest doen. "Het priesterschap van alle gelovigen" was ook een strijdkreet van hem, waarmee hij bedoelde, dat ieder mens rechtstreeks met God in verbinding kon treden en geen priesters, heiligen of sacramenten als voorspraak nodig had. "Redding door geloof", aldus Luther, kwam door persoonlijk onderzoek tot stand - door ieders pogingen in het eigen denken God te leren verstaan en te leven naar wat geweten en rede verklaarden God's wil te zijn.

Het kwam allemaal neer op één vraag: Wie zal een mens zeggen wat hij geloven moet? De Rooms Katholieke Kerk zei: "De zetel van het gezag is in de Kerk - in de uitspraken van de Kerk, zoals ze werden geformuleerd door de Kerk Concilies onder de leiding van de Heilige Geest". Luther verkondigde, dat het gezag zetelt in ieder mens, die de Schrift en het gehele leven overeenkomstig zijn eigen ervaring en inzicht beoordeelt.

De twee grote grondstellingen van het Protestantisme zijn dus: (1) God kan gevonden worden door ieder mens door middel van zijn eigen denken, ervaring en gebed en (2) het staat ieder mens vrij met eigen redelijk vermogen naar religieuze waarheid te zoeken.

Men heeft gezegd, dat Luther de zetel van het gezag niet in het persoonlijk geweten stelde, maar ze alleen aan de Kerk ontnam en naar de Bijbel verlegde. Dit is waar - en niet waar. Luther leefde in een tijdperk, waarin een zeker gezag verwacht werd en de mensen het antwoord wilden vinden in iets dat zij konden lezen. Daarom zei Luther, toen hij de uitspraken van de Kerk ter zijde had gesteld, tegen de mensen, dat zij zich weer tot hun Bijbel moesten wenden en voor zichzelf het oude woord lezen. Hij durfde niet verder te gaan - in zijn eeuw - maar hij maakte het volkomen duidelijk, dat de Bijbel in het licht van eigen rede en ervaring gelezen moet worden. "Tenzij ik overtuigd word door schrift of door gezond verstand", zei hij, "kan of wil ik niets terugnemen van wat ik geschreven heb, daar het niet juist of veilig is tegen het geweten in te handelen." Ik geloof niet dat Luther de volledige draagwijdte van hetgeen hij zei, beseefte. De consequenties liggen er niettemin en leiden onvermijdelijk tot het geloof van het Protestantisme: dat de zetel van het gezag voor een Christen in zijn eigen geweten moet zijn.

Wat heeft het Protestantisme ons o.a. geschonken? Een van zijn gaven is een begrijpelijke Bijbel. Hoewel het niet waar is, dat Luther de Bijbel als het enig gezag stelde, maakte hij hem niettemin, omdat hij wilde, dat iedereen hem zou lezen, tot het hoofdboek van de Kerkdienst. Hij wilde een Bijbel, die iedereen zou kunnen begrijpen, geen boek, dat in mysteriën

gehuld was en dat alleen de priesters konden lezen. Een van de eerste dingen die Luther deed, was het vertalen van de Bijbel in zijn eigen landstaal. Sindsdien zijn er een enorm aantal Bijbels in moderne talen verschenen, van de King James (die natuurlijk een moderne overzetting was toen hij werd uitgegeven) tot de Revised Standard en de Goodspeed. Het is geen toeval, dat vrijwel al het grote wetenschappelijk werk aan de Bijbel gedaan, door Protestantse geleerden werd verricht.

Daarop zijn uitgebreide archaeologische onderzoekingen gevolgd, waardoor nieuw licht werd geworpen op de zeden en gewoonten van de volkeren uit de Bijbel. Vergelijking met documenten van andere landen van het Nabije Oosten heeft de geschiedkundige periode, waarin de verschillende boeken geschreven werden, met hun oorlogen, maatschappelijke toestanden en politieke opvattingen in een helderder licht geplaatst - waardoor een klaarder inzicht in de betekenis van het Oude en het Nieuwe Testament werd verkregen. Daardoor werd tevens het evolutionair karakter van onze schrifturen aangetoond en konden de boeken wat gemakkelijker in hun chronologische volgorde worden gerangschikt - die aanmerkelijk afwijkt van de rommelige indeling, die wij door overlevering hebben verkregen en die in de meeste Bijbel-uitgaven is bewaard gebleven.

Een andere gave, die wij aan het Protestantisme danken, is de wetenschappelijke geest. Dit moge vreemd klinken, maar het is niettemin waar. De vroege natuurkundigen van de Renaissance waren doodsbang voor de Katholieke Kerk, die alles deed wat ze kon om oorspronkelijk onderzoek te verhinderen. Galileï bijv. durfde zijn werk niet eerder dan na zijn dood te laten uitgeven, omdat hij vervolging door de Kerk vreesde. Dezelfde geest, die tot de Protestantse Reformatie leidde,

bracht tevens de wedergeboorte van het wetenschappelijk onderzoek tot stand: het verlangen van de mens om de aard te ontdekken van de wereld, waarin hij zowel stoffelijk als in verhouding tot het Goddelijke leefde. Het is jammer dat ook maar iemand denkt, dat er een conflict bestaat tussen wetenschap en godsdienst, want zij gaan hand in hand bij het zoeken naar waarheid en zij zien beide, dat het heelal in stoffelijke en geestelijke zin één is.

Onze hedendaagse democratie is ook een geschenk van het Protestantisme. Een Episcopaaals kapelaan schreef naar huis uit Italië, nadat hij in dienst met mensen van velerlei geloof in aanraking was gekomen: "Mijn ervaring heeft mij één ding geleerd nl., dat het niet juist is te zeggen, dat onze democratie door het Christendom werd gevoed en geïnspireerd. Als men eerlijk wil zijn, zou men moeten zeggen, dat zij gevoed en geïnspireerd werd door het Protestants Christendom." Zo is het. Zij die naar de Nieuwe Wereld kwamen - de Pelgrims en Puriteinen, de Quakers, de Hollanders uit Nieuw Amsterdam, de Duitsers uit Pennsylvania en de Franse Hugenoten, waren voornamelijk Protestanten, die voor de tirannie vluchtten. De opvattingen van de Stichters van de jonge republiek omtrent leven, vrijheid, gewetensvrijheid en de gelijkheid van alle mensen voor de wet en voor God - waren Protestantse opvattingen en overtuigingen.

En tenslotte is één van de schoonste gaven van het Protestantisme de geestdrift voor sociale zorg, immers twee van de leuzen van het Protestantisme luiden: "De rechtvaardige mens zal uit het geloof leven" en "geloof zonder werken is dood". Religie is niet meer dan de helft van het evangelie van Christus als zij niet naar buiten treedt in gezamenlijk werk voor de opheffing van achterbuurten, vuil, ongelijkheid,

rassendiscriminatie, oorlogen en haat die tot oorlog leidt en alle andere maatschappelijke euvels, die het leven van de mens ontsieren.

Men heeft gezegd: "Protestanten hebben geen geloof. Zij geloven niet allemaal hetzelfde. Er is dus geen eenheid onder hen." Neen, we hebben niet een geloof, maar we houden er geloven op na - dozijnen, geschreven door verschillende mensen op verschillende tijden, die de gedachten vertegenwoordigen van hun schrijvers op het tijdstip, dat zij door hen opgetekend werden, waarvan er vele in onbruik geraakt zijn en geen enkele ervan werd door alle Protestanten gezamenlijk gebruikt. Niettemin is er veel meer eenheid onder Protestanten dan men zou geloven. Presbyterianen, Methodisten, Doopsgezinden, Congregationalisten, Quakers, Episcopalen, Unitariërs, Universalisten - we hebben veel meer gemeen, dan wat ons scheidt. Van die eenheid worden wij ons hoe langer hoe meer bewust.

Er is ook gezegd: "Het Protestantisme kan als het zichzelf trouw wil blijven, niet sectarisch zijn". Dit lijkt vreemd, wanneer we de ervaring van de laatste vierhonderd jaren beschouwen. De geest van het Protestantisme ligt echter juist hierin, dat ieder mens het recht heeft te geloven, te bidden, te zoeken en te belijden, zoals hij verkiest, waardoor het voor ons onmogelijk is een ander te critiseren, wanneer hij van ons verschilt. Het ware Protestantisme staat voor geestelijke eenheid, maar niet voor eenvormigheid. Dit is zeker wat de wereld nodig heeft - eenheid, maar geen eenvormigheid.

In een tijd als de onze, waarin de ene vorm van tirannie verslagen is om plaats te maken voor een andere, past het ons allen "te zien naar de rots, waaruit we gehouwen werden", en ons erfdeel opnieuw te ontdekken en te waarderen.

Ons geloof werd geboren en ons erfdeel gevormd tijdens een grootse wedergeboorte van het persoonlijk geweten en de persoonlijke vrijheid. Het is mogelijk, dat de strijd voor geestelijke vrijheid nog eens en nog eens gevochten zal moeten worden. Maar in het Protestant's denken moet altijd het begrip van vrijheid levend worden gehouden, hetgeen geen losbandigheid betekent, maar vrijheid onder een gedisciplineerd geweten. Het moet niet alleen Luther's opvatting verkondigen, maar haar ook beleven nl. dat "de Christen", neen ieder mens in ieder gehucht onder de zon "de heer is over alles en aan niemand ondergeschikt en toch is de Christen" - neen ieder mens - "aan allen onderworpen" en zedelijk verplicht het welzijn, de rechten en het geluk van alle anderen in acht te nemen.

-Curtis Beach

Predikant van de Neighborhood Church
van Pasadena, Californië.

vertaald uit:
Sunrise November 1958.

WAT IS STOF?

Het grootste raadsel van de fysieke stof is, dat zij in de betekenis van materie in het geheel niet bestaat!

Welk een illusie is onze stoffelijke wereld, die schijnbaar zo vast is en toch berust op tijdelijke verbindingen. Achter het schaduwgordijn van het waarneembare zijn vele krachten aan het werk. Met behulp van de microfotografie zien wij kleine lichtjes verschijnen, zich bewegen en verdwijnen; stof die overgaat in energie, in andere vormen van stof. Wat is de bron van al deze activiteit en wat houdt ze in stand? Waardoor wordt dit wonderbaarlijke brandpunt van krachten, dat wij het atoom noemen, en dat het kanaal vormt, waardoor ontzagwekkende energiën uit de onzichtbare cosmos in de stoffelijke wereld stromen, tot aan-zijn gebracht en bijeen gehouden?

Vele tientallen jaren hebben de natuurkundigen gezocht naar het ondeelbaar partikel, waarvan zij zouden kunnen zeggen, dat het heelal er uit is opgebouwd. Tot dusver hebben zij moeten toegeven, dat zij te vergeefs hebben gezocht. Wanneer we materiële dingen bekijken, denken we onwillekeurig aan zwaarte en vastheid. Niettemin is de stof zelf één van de minst tastbare dingen, die we ons kunnen voorstellen. "De stof zoals wij haar kennen, bestaat uit vergankelijke dingen", luidt de meest recente definitie, zoals ze voorzichtig werd gesteld door Dr. J. Robert Oppenheimer, de wereldberoemde atoomfysicus, in een artikel genaamd, "Het Mysterie van de Stof" in de Saturday Evening Post. X

Nog omstreeks 1900 waren er vele geleerden, die van de juistheid van de atoomhypothese niet

overtuigd waren, maar toen feitelijke gegevens omtrent het gedrag van de atomen zelf bleven binnenkomen, verdween de laatste twijfel. Het werd toen duidelijk, dat het atoom niet een atoom is in de letterlijke betekenis van het Griekse woord "atoom", dat ondeelbaar partikel betekent. Integendeel, het is in hoge mate deelbaar en het is in feite onderhevig aan voortdurende verandering ten gevolge van radio-activiteit, het aangaan van chemische verbindingen en beschieting met electronische en andere deeltjes. Men ontdekte, dat atomen uit een kern bestaan en zo veel daaromheen wentelende electronen, dat de positieve kernlading wordt geneutraliseerd.

Intussen had men ontdekt, dat Newton's traditionele wetten, die de beweging beschrijven van lichamen, die aan krachten onderworpen zijn, niet op atoomdeeltjes van toepassing waren. Het electron bijv. kan worden beschouwd als deeltje en als golf. Sommige golven vertegenwoordigen deeltjes, wier plaats nauwkeurig is bepaald, andere zijn alleen bekend in termen van snelheid. De nieuwe mathematische fysica moest dus boven de mechanica van Newton uitstijgen en voorspelde zekerheid door statistische waarschijnlijkheid vervangen.

Het grootste deel van de ruimte van het atoom wordt ingenomen door de electronen, die zeer lichte "deeltjes" van negatieve lading, die zo snel om de atoomkern cirkelen. Men ontdekte, dat het betrekkelijk gemakkelijk was een electron van zijn ouder-atoom te scheiden en zijn eigenschappen waar te nemen. De kern echter bestaat uit protonen en neutronen, die dicht bijeen worden gehouden door ingewikkelde en sterke krachten en zoals Dr. Oppenheimer zegt, er valt nog heel wat te leren omtrent de bouw en het gedrag daarvan.

Indien het electron, het proton en neutron

onveranderlijk bleven, zouden we ze de drie fundamentele en onvernietigbare deeltjes van de stof kunnen noemen. Men heeft echter ontdekt, dat ze buitengewoon veranderlijk zijn. Wanneer in de accelerators kernen met grote snelheid worden voortbewogen en op een doel worden afgeschoten, kan men waarnemen hoe uit deze botsing deeltjes vrijkomen en welke eigenschappen deze deeltjes vertonen. Door botsingen, die met zeer grote kracht plaatsvinden, kunnen protonen in neutronen worden veranderd en omgekeerd en in geheel andere deeltjes, die minder stabiel zijn en vaak verdwijnen. Ieder geladen deeltje heeft zijn tegenhanger met tegengestelde lading. Al met al onderkent de wetenschap in het atoom dertig afzonderlijke deeltjes, wier verschillende massa, snelheid, levenscyclus en elektrische symptomen de structuur van de stof bepalen door middel van hun verschillende bewegingen, combinaties, aantrekkingen en krachten. Als zij lang leven kunnen zij een millioenste deel van een seconde bestaan; sterven zij jong, dan misschien een millioenste van een milliardste deel van een seconde. Sommige bezitten lading en massa, zoals het proton, dat 2000 maal zwaarder is dan het electron; sommige hebben lading maar geen massa (maar een grote snelheid) en weer andere vertonen geen elektrische reacties. Zij allen beschrijven hun banen en verbinden zich, stoten elkaar af en botsen op elkander en vormen de samengestelde wereld van het atoom.

Maar uit deze onbestendige structuur treden bepaalde karakteristieke eigenschappen naar voren, die wonderlijk stabiel en regelmatig zijn. Vrijwel alle stof is zelf opmerkelijk stabiel, in aanmerking genomen hoe ongrijpbaar de krachtcentra zijn, waaruit ze is opgebouwd. Onze tafels en stoelen, onze hamers en melkflessen vallen niet plotseling uiteen! Bovendien zijn er zekere

meetbare feiten, die onveranderlijk dezelfde blijven. Men zegt bijv., dat bij iedere transformatie, of chemische reactie, het totaal aan kracht en massa niet verandert en dat de resulterende elektrische lading (zo er al een is) altijd gelijk is aan de som van de betreffende atomaire en sub-atomaire bestanddelen. Deze constante factoren zijn even raadselachtig als de veranderende. Het is alsof we een gebouw zien dat op drijfzand is opgetrokken en toch stevig staat! Het is alsof achter het rookgordijn van "materieele" substantie een vaag waarneembaar innerlijk "karakter" of een organisator schuilgaat, die bestendig is en die aan de fysieke "stof" met al haar energiën de ons bekende vorm van beweging en samenstelling geeft. Aldus vertoont het heterogene tekenen van orde en regelmaat, alsof de veranderlijke en ontastbare randgebieden van de materiële wereld aan een etherische maar stabiele wereld grenzen, een wereld van orde en onveranderlijke wetten.

Hoe dieper het wetenschappelijk onderzoek gaat, des te metafysischer de feiten die zij ontdekt en men krijgt tenslotte het gevoel, dat het grootste raadsel van de fysieke stof is, dat zij in de betekenis van materie in het geheel niet bestaat! De meest bestendige elementen in het atoom zijn de ongeziene wetten, die er achter werken. Als deze wetten er niet waren zou de wereld van het atoom tot chaos worden teruggebracht en zou ons waarneembaar heelal tot niets uiteenvallen. De onzichtbare delen van het atoom blijken dus het bestendigst en het meest werkelijk te zijn. Vandaar dat het steeds twijfelachtiger wordt, of we er ooit in zullen slagen de stoffelijke verschijnselen te verklaren, wanneer we ons blijven bedienen van een snel veranderende stoffelijke terminologie alleen. De noodlottige fout van het wetenschappelijk onderzoek is geweest, dat zij

haar gehele vertrouwen heeft gesteld op theorieën van zuiver stoffelijk karakter. We kunnen de stof niet langer als het begin en het einde van alle dingen beschouwen, wanneer de stof zelf verdwenen is!

Men vraagt zich af of de natuurkundigen nooit op de gedachte zijn gekomen, dat het "fysiek" atoom slechts de uiterlijke afspiegeling zou kunnen zijn van een onvernietigbaar innerlijk centrum of elementaire, monadische essentie en dat de Griekse atomisten misschien daarop doelden, toen ze spraken over "atoom" of "ondeelbaar". Misschien is dit atoom, of druppel van bewustzijn, het fundamentele "partikel" van het heelal. Hoe dan ook, bij het zoeken naar het antwoord op de vraag "Wat is Stof?" is de wetenschap voor de poorten van het onzienlijke komen te staan. Uit dit onzienlijke is de ganse verscheidenheid, die wij zien in het rijk van het atoom, van de mens en van de sterren, te voorschijn getreden. Alle wetten, symmetrie en intelligentie zowel binnen als buiten ons, werden door deze Ongeziene Bron gevoed op een wijze, die tegelijkertijd mysterieus en ontzagwekkend is. Mogelijk is de tijd nabij, dat sommige van de fundamentele beginselen van waarachtige godsdienst en wijsbegeerte het laatste woord zullen blijken te zijn op wetenschappelijk terrein!

-John P. Van Mater

vertaald uit:
Sunrise October 1958.

